

Ungas användningsmönster av alkohol och narkotika

Håkan Leifman

RFMA-konferens den 3 december 2024

Förbättra stödet till barn och unga...

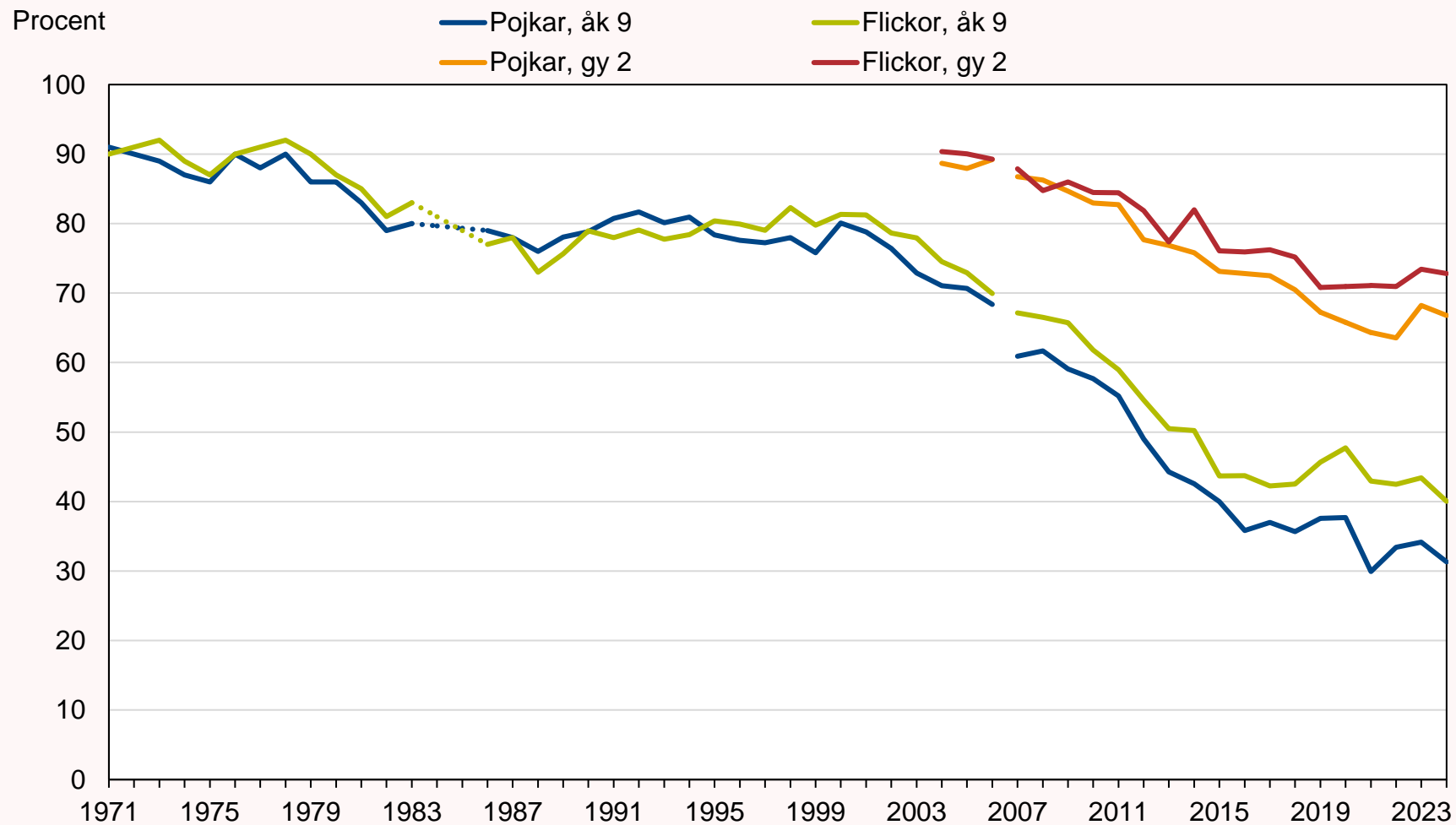
Trender, nivåer och mönster

- Unga men och unga vuxna och i relation till övriga åldersgrupper
- Fokus på alkohol och narkotika – men inte enbart
- Mycket från CAN:s nationella skolundersökningar
- Men också RFMAs löpande ANDTS-mätningar med både frågor om attityder och användning

Alkohol

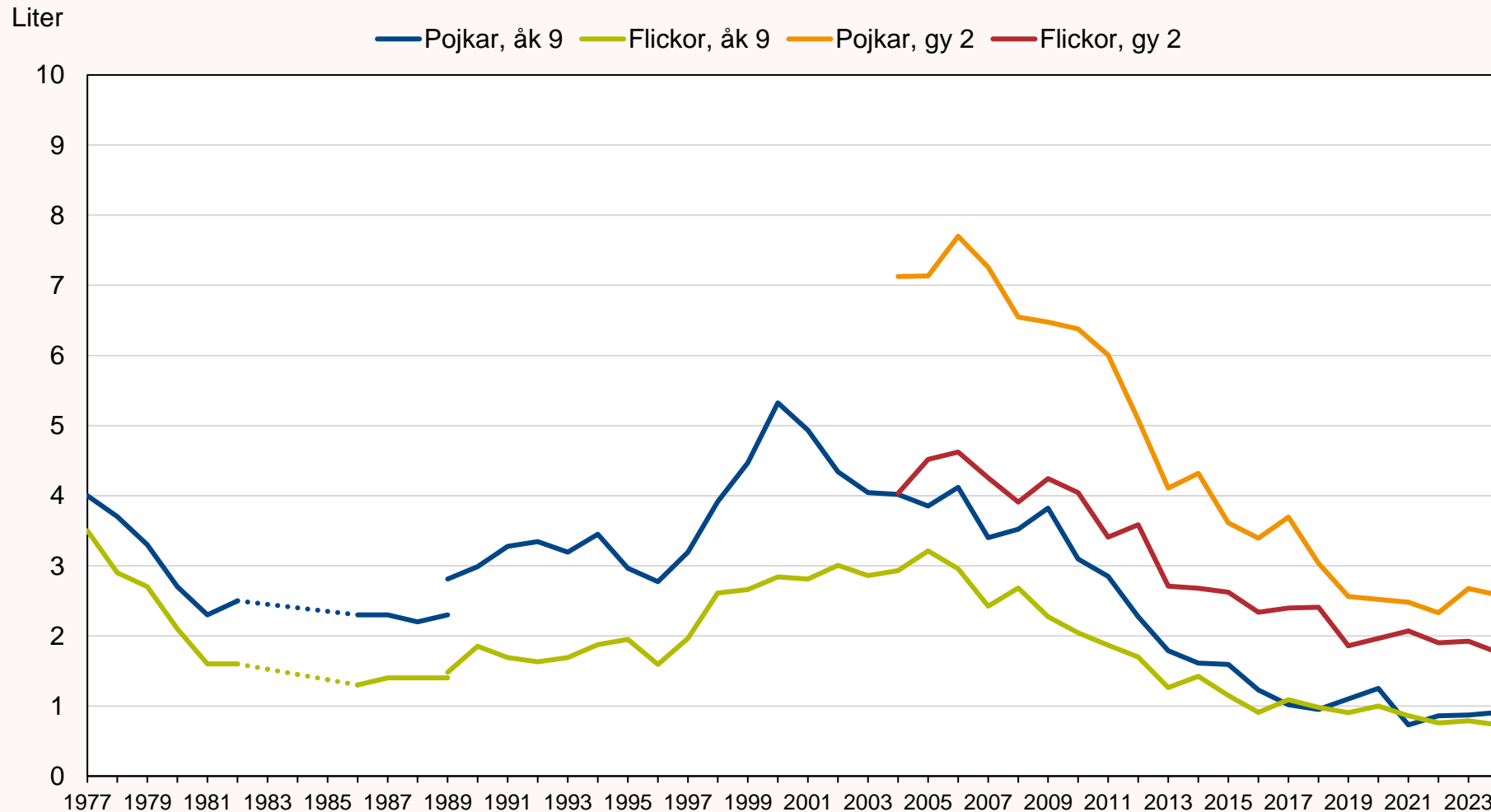
Trender: andelen alkoholkonsumenter, efter kön och årskurs. 1971–2024.

Mycket stor nedgång senaste 20 åren.

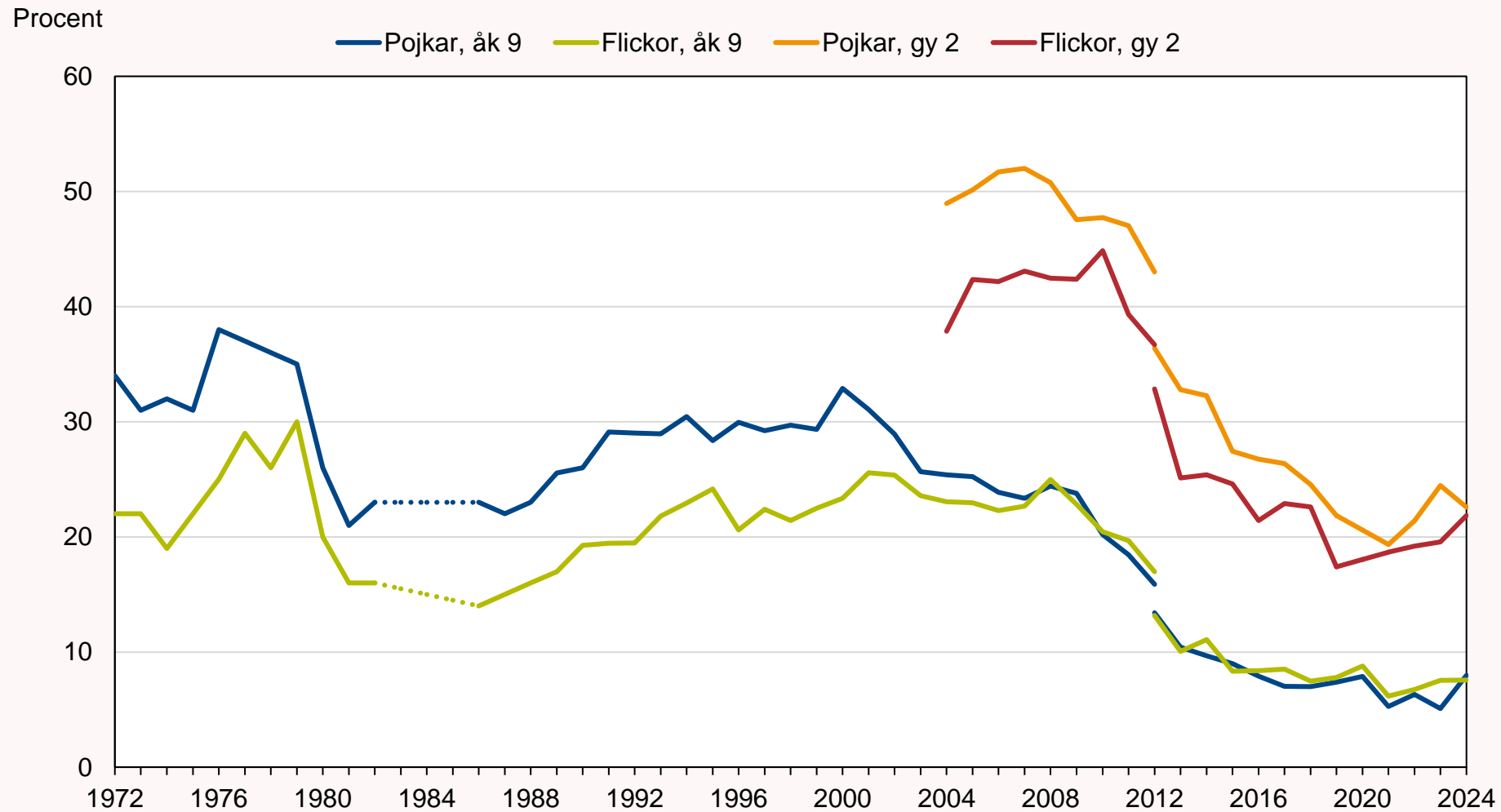
Trender: den beräknade genomsnittliga årskonsumtionen mätt i liter ren alkohol (100 %), efter kön och årskurs. 1977–2024.

Mycket stor nedgång senaste 20 åren.

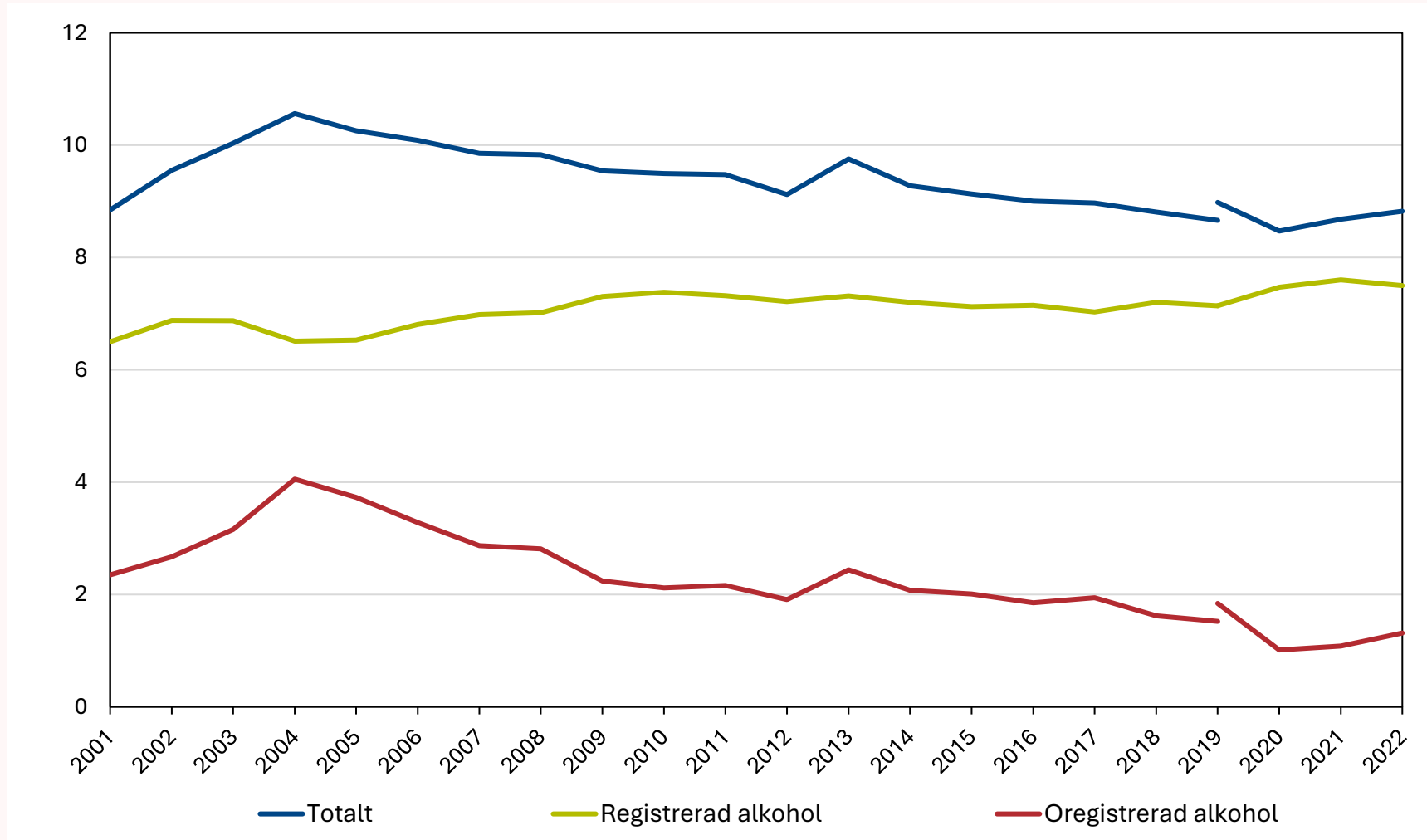
Trender: Andelen elever som intensivkonsumerat alkohol minst en gång i månaden, efter kön och årskurs. 1972–2024.

Mycket stor nedgång senaste 20 åren.

Total samt registrerad och oregistrerad alkoholanskaffning, i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, 2001-2019a, 2019b-2022.

Minskat total alkoholkonsumtion – endast resultat av minskad införsel

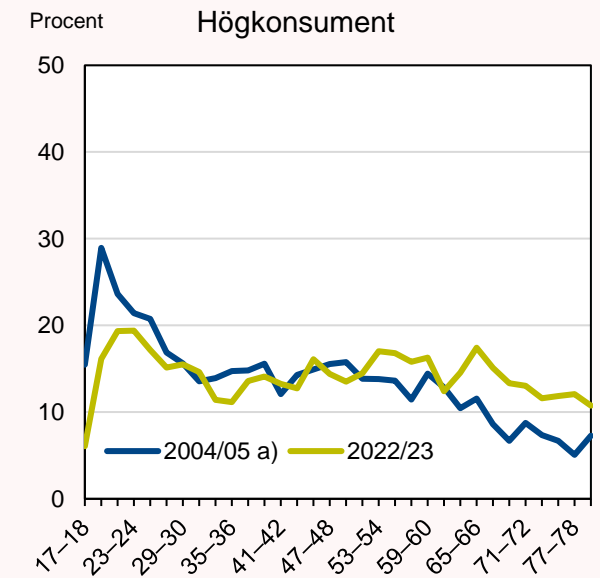
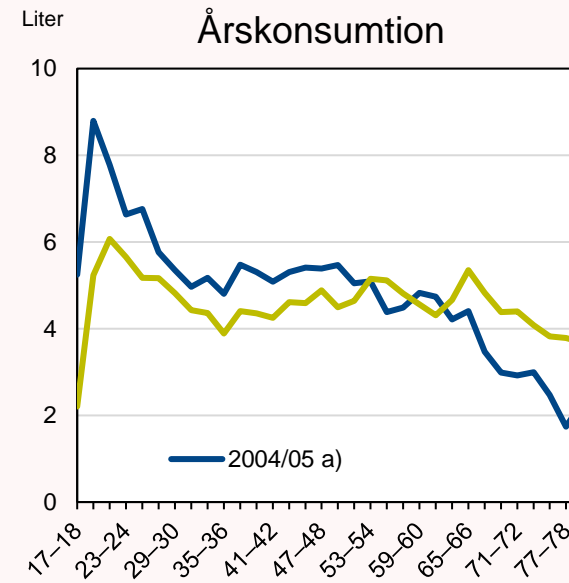
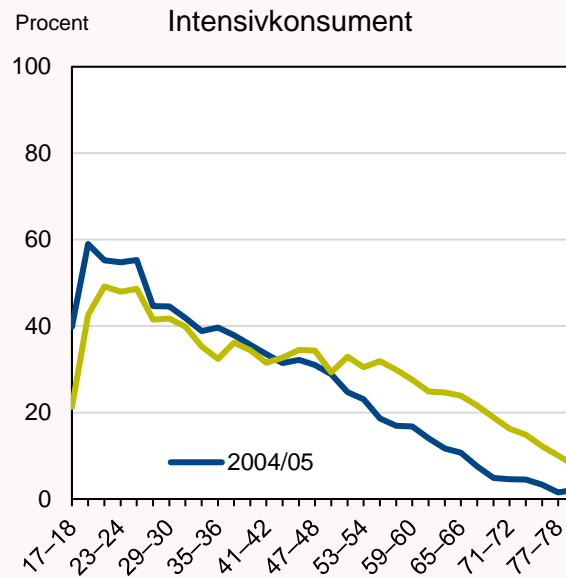
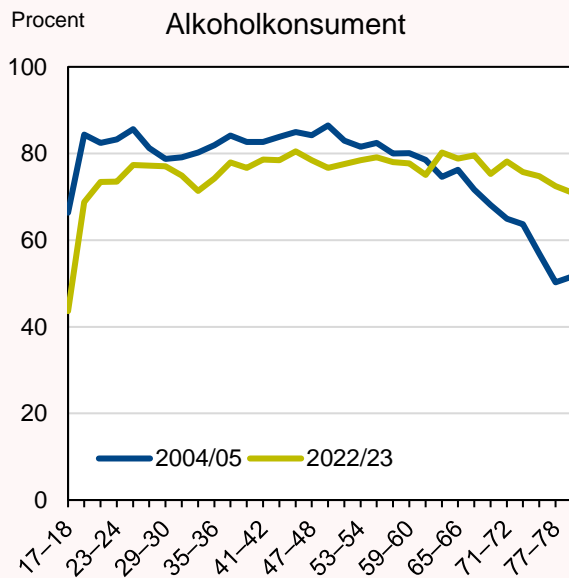

Källa: Alkoholkonsumtionen i Sverige 2001–2022 (Figur 3)

Andelen som konsumerat respektive intensivkonsumerat alkohol under de senaste 30 dagarna, andelen som är högkonsumenter (14 resp. 9 glas) och årskonsumtion) i liter ren (100%) alkohol, fördelat på tvåårsåldersgrupper. 2004/05 och 2022/23.

a) Uppräknade resultat i proportion mot med den ökning 2019 års metodförbättring medförde.

Betydande utjämning mellan åldrar!

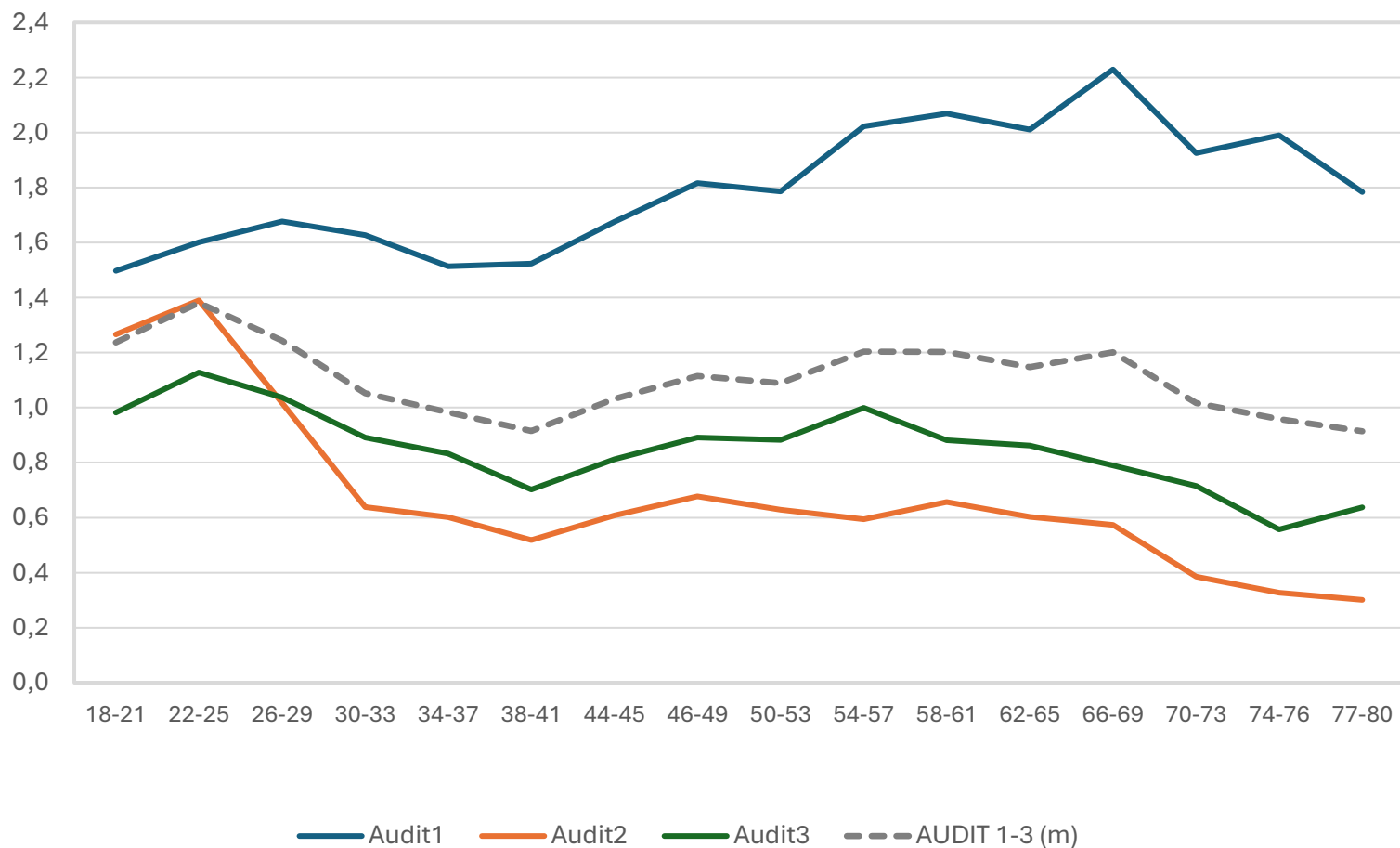
AUDIT 1-3 för olika åldersgrupper hösten 2024 2024 i riksrepresentativt urval 18-80 år (Ipsos-RFMA data)

AUDIT 1= Hur ofta man dricker 0-4 p

AUDIT 2= Hur många standardglas under typiskt dryckesdag 0-4 p

AUDIT 3= Hur ofta minst sex vid ett och samma tillfälle (binge) 0-4 p

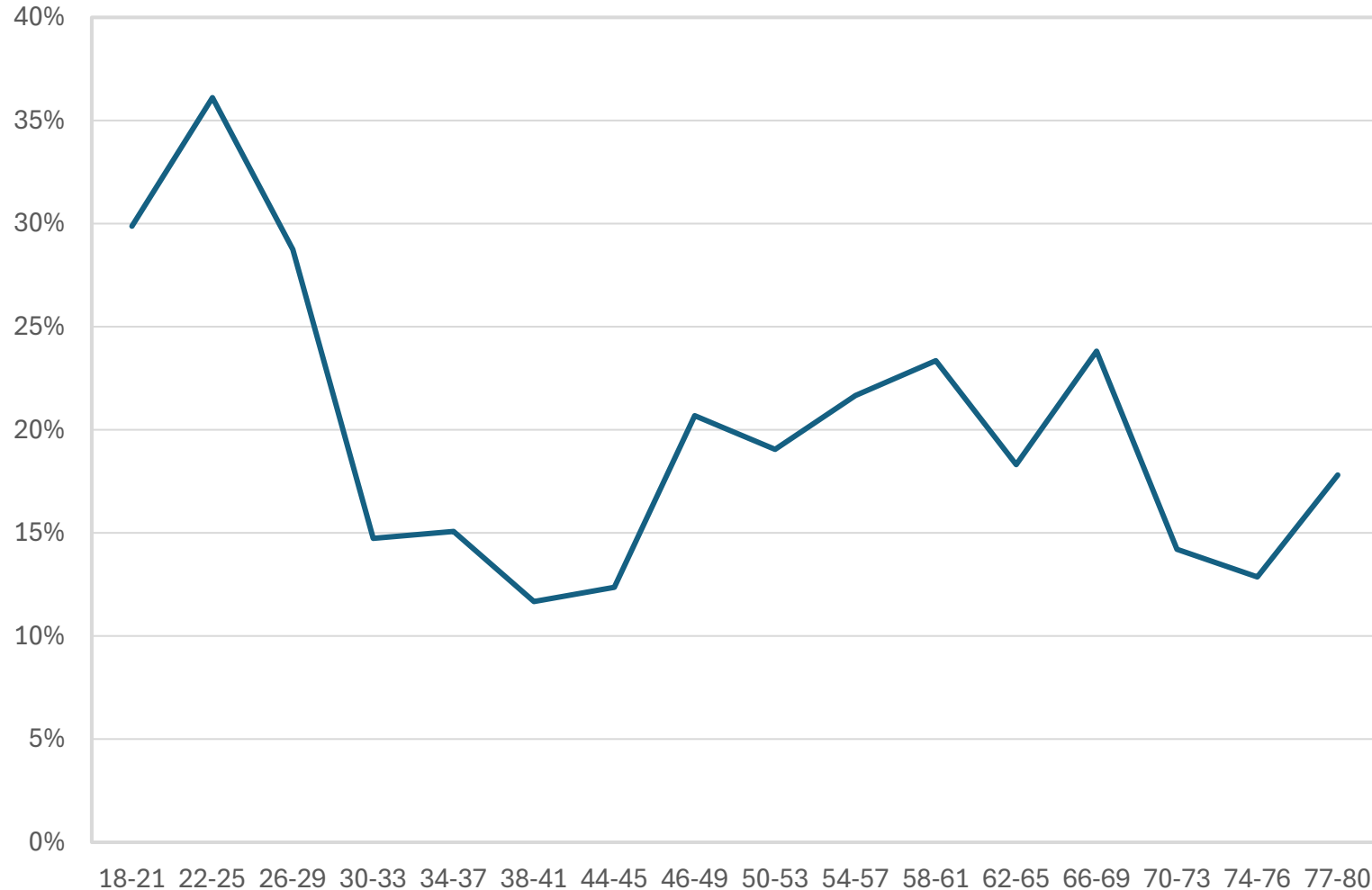
Ju högre poäng desto oftare/mer

AUDIT-C andel över (män: ≥ 6 p; kvinnor: ≥ 5 p på summan av AUDIT 1-3) hösten 2024 i riksrepresentativt urval 18-80 år.

Högre bland yngre: beror på mängden per tillfälle, inte på hur ofta man dricker alkohol.

Låga nivåer i åldrarna ca 30-49 år

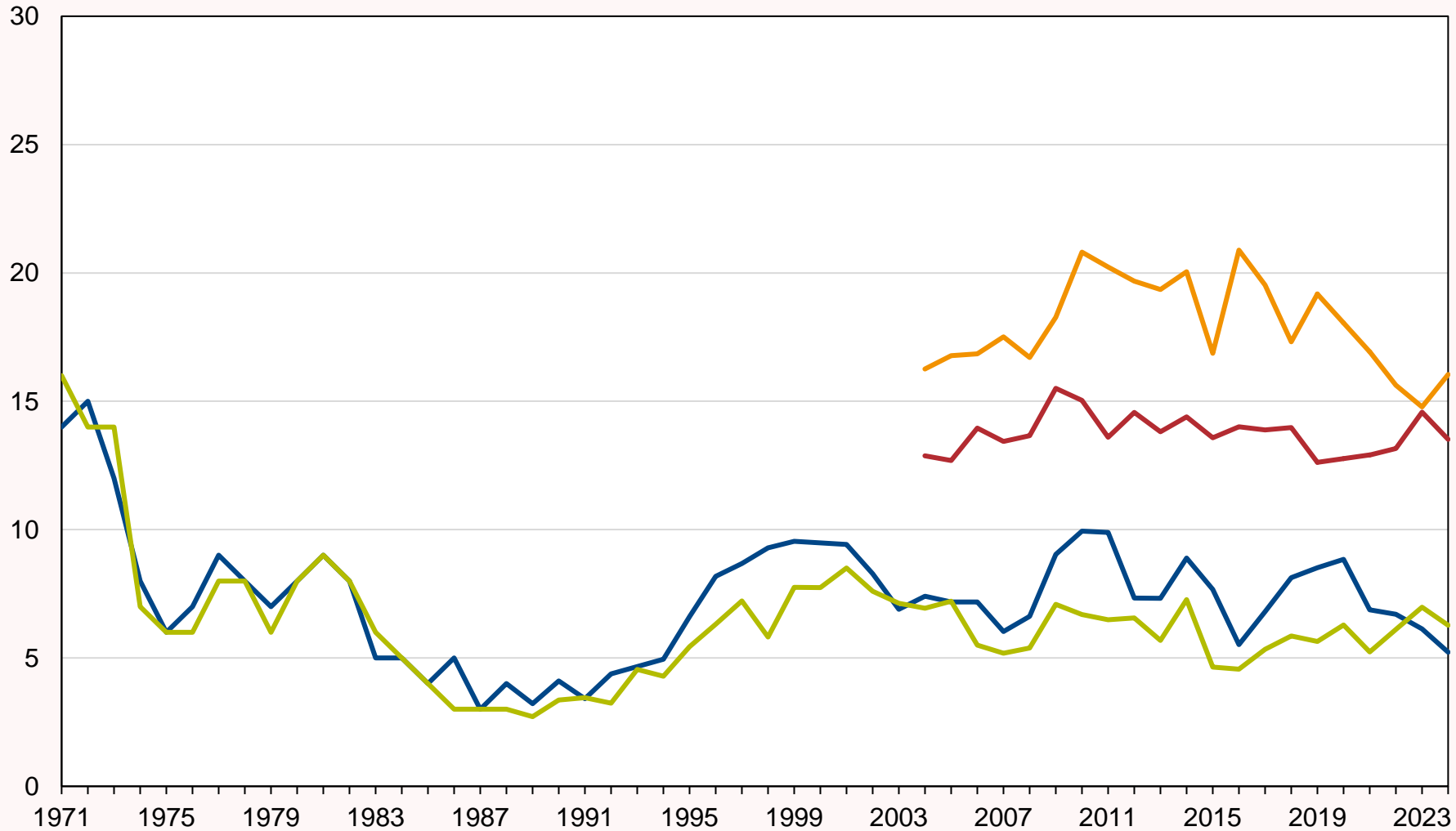

Narkotika

Andelen elever som använt narkotika någon gång, efter kön och årskurs. 1971–2024.

Procent

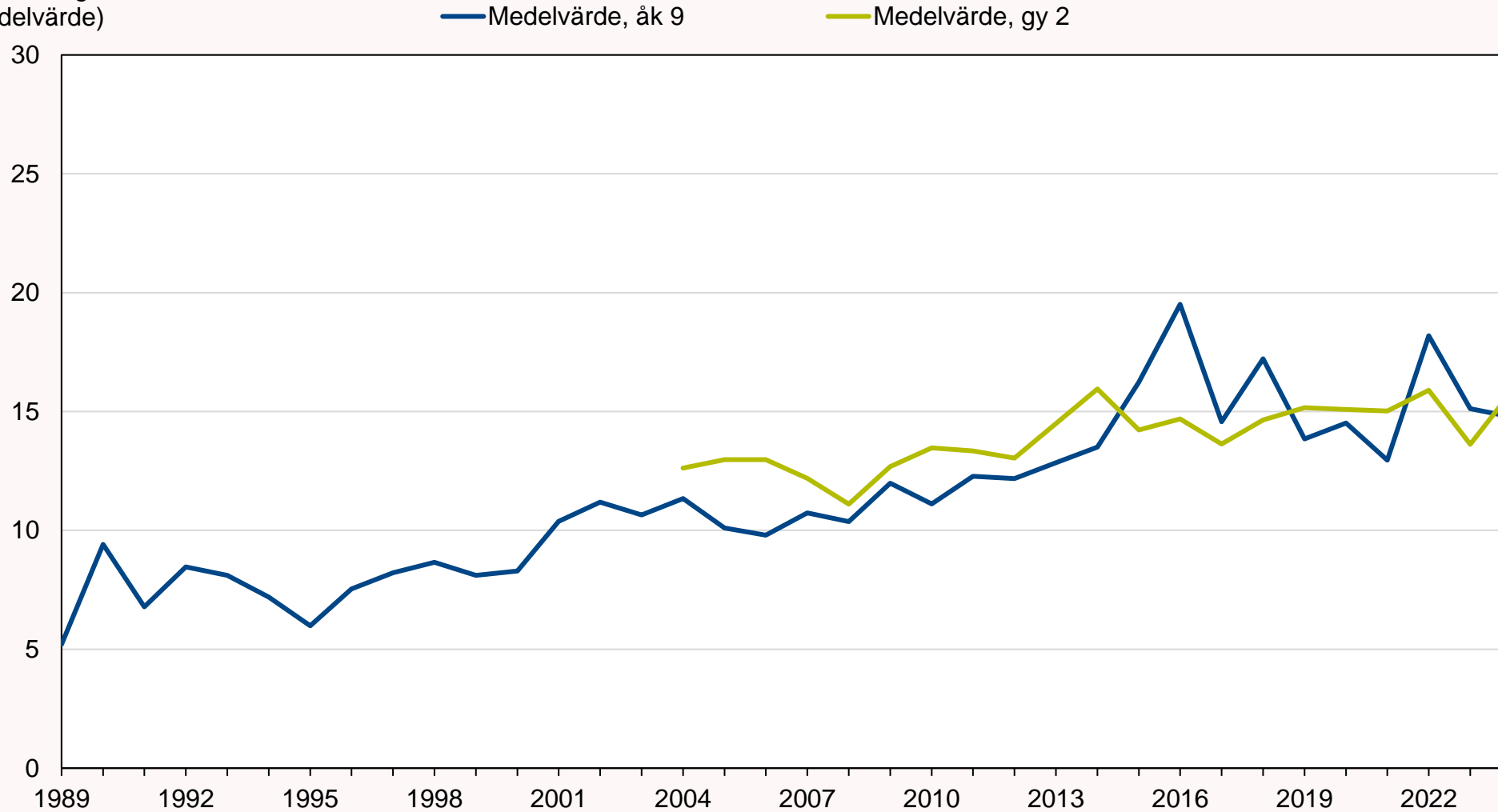
Pojkar, åk 9
Pojkar, gy 2
Flickor, åk 9
Flickor, gy 2

Genomsnittlig användningsfrekvens bland narkotikaanvändare. Efter årskurs. 1989–2024.

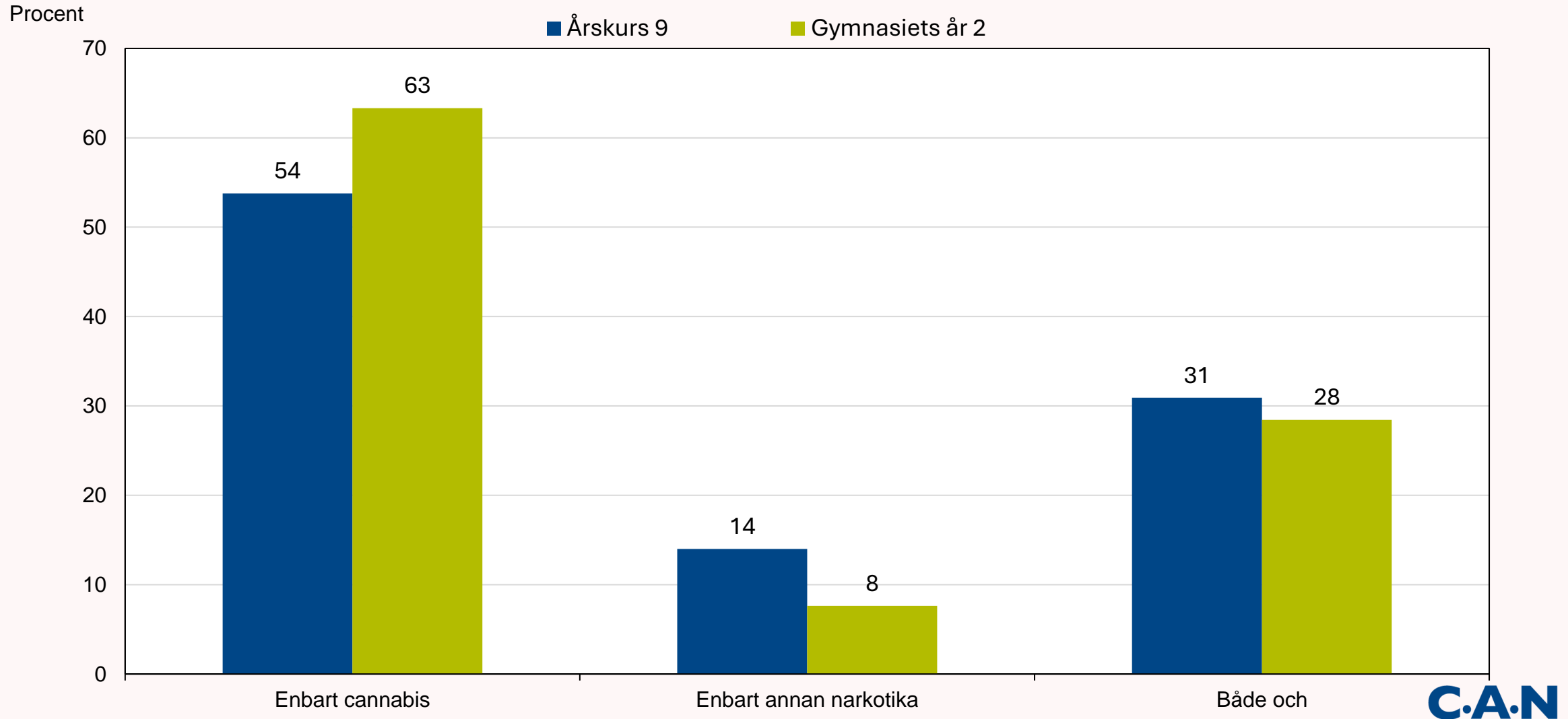
Åk 9: dubbelt så många gånger idag jfr med 30 år sedan. 2004-2024: ca +33 %
Gy: 2004-2024: ca +25 %

Användningsfrekvens
(medelvärde)

Andelen narkotikaerfarna elever som enbart använt cannabis, enbart använt annan narkotika respektive använt både cannabis och annan narkotika, efter årskurs. 2024.

Cannabis dominerar.

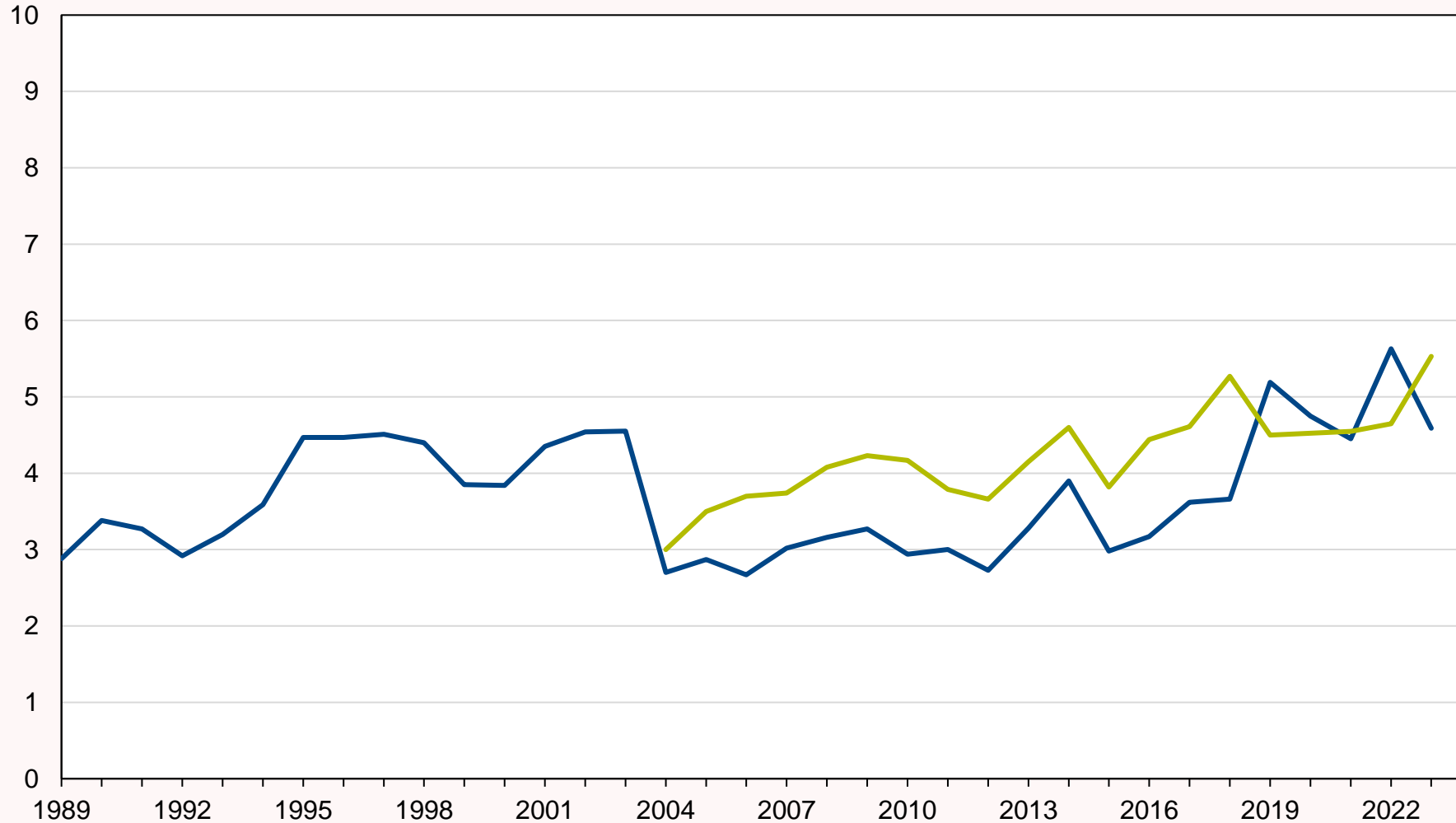
Andelen elever som någon gång använt receptbelagda sömn- eller lugnande medel utan recept, efter årskurs. 1989–2024.

Svag ökning senaste ca 20 åren.

Procent

— Årskurs 9

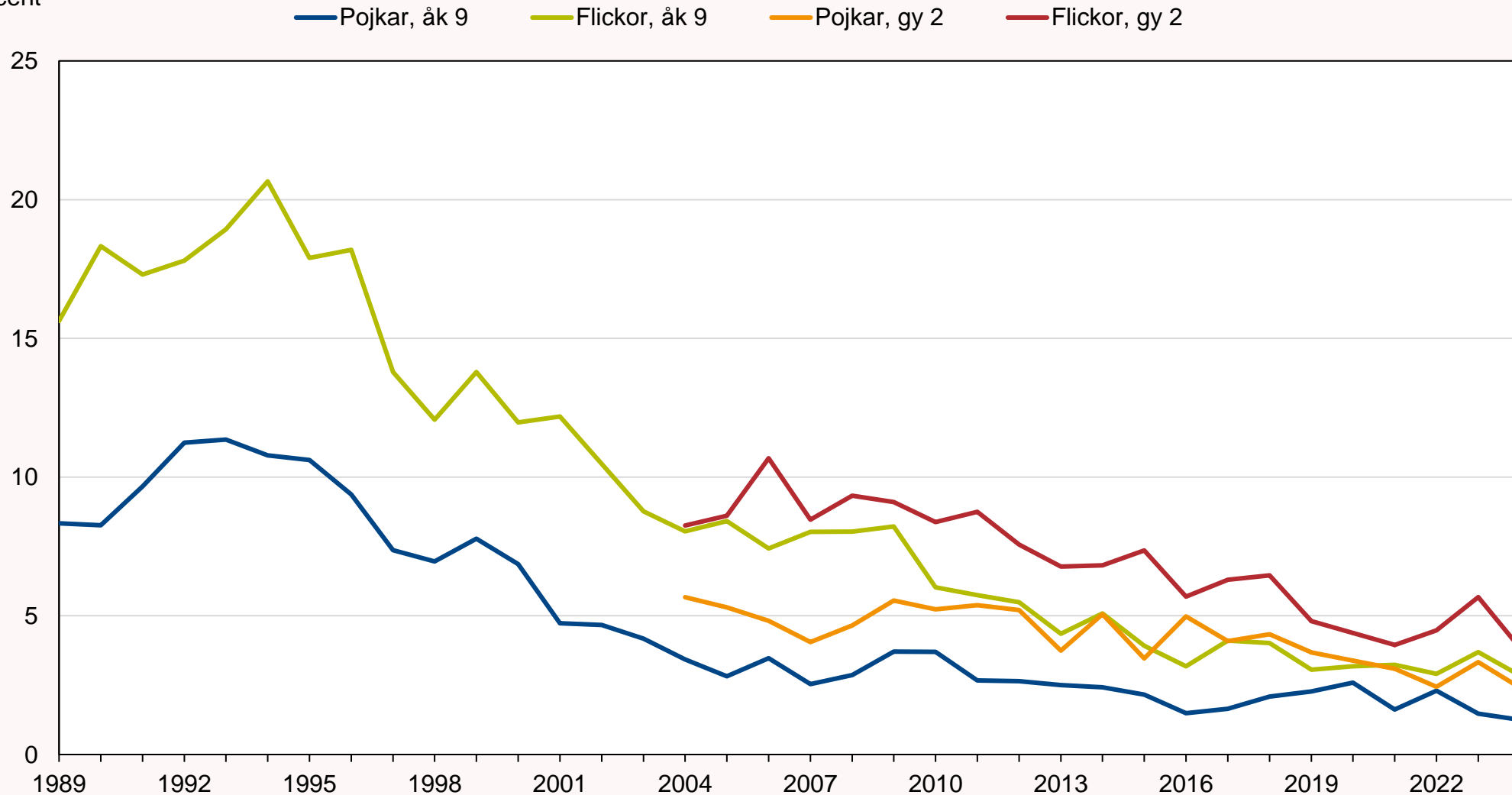
— Gymnasiets år 2

Andelen elever som någon gång använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte, efter kön och årskurs. 1989–2024.

Tydliga minskningar, möjligen med undantag av pojkar åk 9.

Procent

Andelen som någon gång använt narkotika och andelen som någon gång använt narkotika och/eller narkotikaklassade läkemedel utan läkares ordination. Efter kön och årskurs. 2024.

Källa: CAN (2024) CANs nationella skolundersökning 2024, Rapport 230.

	Årskurs 9				Gymnasiets år 2		
	Pojkar	Flickor	Alla		Pojkar	Flickor	Alla
Narkotika och/eller narkotikaklassade läkemedel) a)	8 %	10 %	9 %		19 %	18 %	18 %
Narkotika ("traditionella frågan")	5 %	6 %	6 %		16 %	14 %	15 %

a) Svarat "ja" på frågan om de använt narkotika **och/eller** någon av de narkotikaklassade läkemedelstyper (sömn/lugnande, smärtstillande eller centralstimulerande) som efterfrågas i separata frågor (41–43 i bilaga 1), **utanför en narkotikakontext**

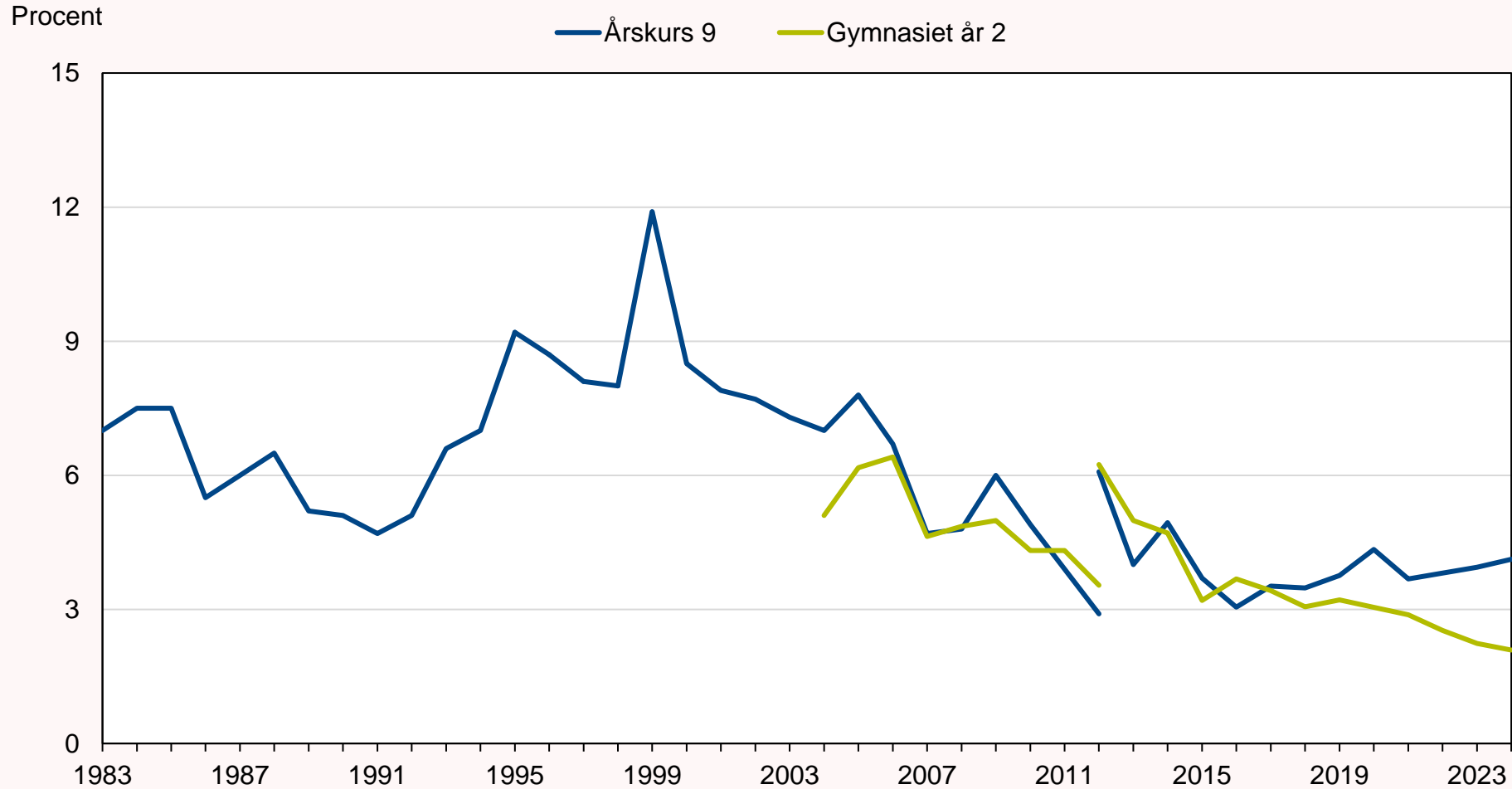
Andelen som använt narkotikaklassade läkemedel utan recept* de senaste 12 månaderna. Efter kön och årskurs. 2024. Källa: CAN (2024) CANs nationella skolundersökning 2024, Rapport 230.

	Årskurs 9				Gymnasiets år 2		
	Pojkar	Flickor	Alla		Pojkar	Flickor	Alla
Totalt	3 %	6 %	5 %		5 %	5 %	5 %
Smärtstillande läkemedel	2 %	3 %	2 %		2 %	2 %	2 %
Sömn- eller lugnande läkemedel	2 %	3 %	2 %		2 %	2 %	2 %
Centralstimulerande läkemedel	2 %	2 %	2 %		2 %	2 %	2 %

*Utan recept: nyformulerad fråga 2024, ersatt använt *utan läkarordination*.

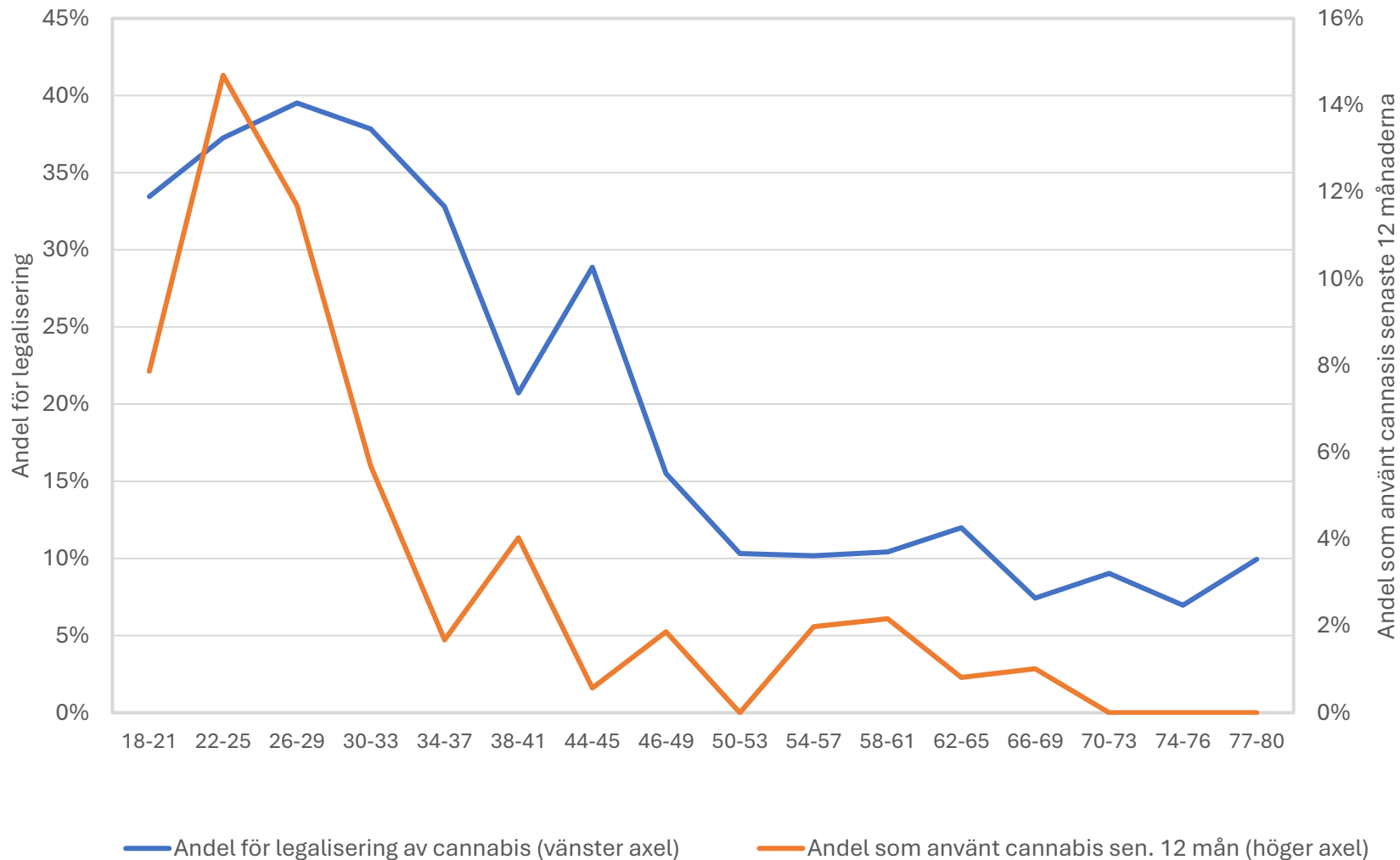
Andelen elever som sniffat/boffat någon gång, efter årskurs. 1983–2024.

Tydliga minskningar sedan början av 00-talet.

Cannabis: vanligaste narkotikapreparatet:

Andel som är för legalisering av cannabis och andel som använt cannabis senaste 12 månaderna (inklusive de som använt under de senaste 30 dagarna) i olika åldersgrupper under hösten 2024 (Ipsos-RFMA)

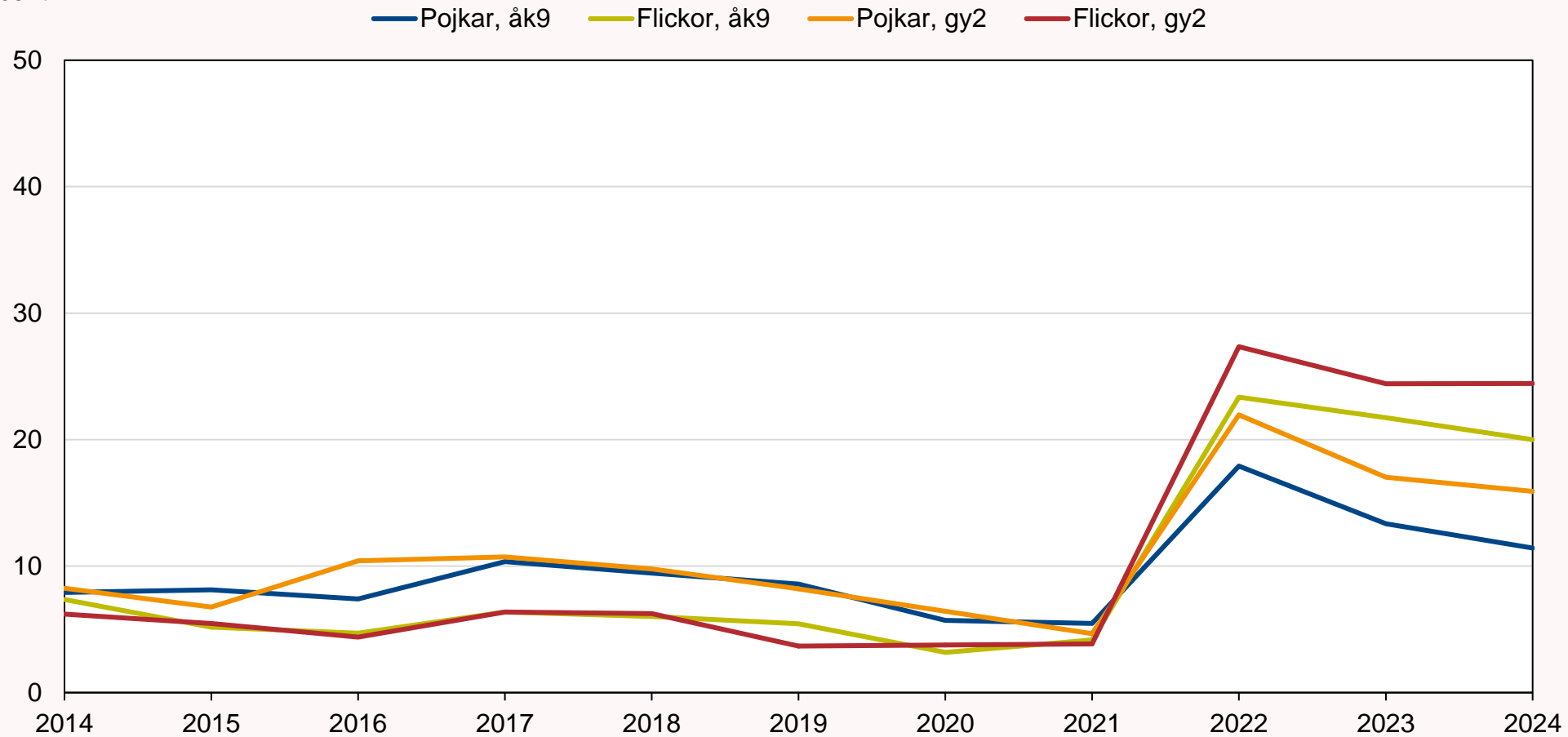
Erfarenhet av användning av cannabis i olika åldersgrupper enligt mätning hösten 2024 (Ipsos-RFMA)

Män	18-24 år	25-29 år	30-39 år	40-80 år
Senaste 30 dagarna	6,6 %	8,5 %	1,7 %	0,4 %
Senaste 12 mån	16,2 %	18,0 %	5,6 %	1,4 %
Längre tillbaks än 12 mån	27,3 %	25,2 %	37,3 %	16,9 %
Aldrig	57,8 %	58,7 %	57,1 %	81,8 %

Kvinnor	18-24 år	25-29 år	30-39 år	40-80 år
Senaste 30 dagarna	2,7 %	0,9 %	1,8 %	0,3 %
Senaste 12 mån	9,5 %	2,6 %	2,3 %	0,6 %
Längre tillbaks än 12 mån	16,3 %	22,4 %	18,6 %	6,0 %
Aldrig	74,2 %	74,9 %	80,3 %	93,4 %

Andelen som vejpat under de senaste 30 dagarna, efter kön och årskurs. 2014–2024.

Procent

Andelen elever som någon gång snusat vitt snus, brunt snus eller både och år 2024

Högre nivåer än tidigare som beror på ökning av det vita snuset

Årskurs 9

Endast vitt snus			Endast brunt snus			Både vitt och brunt snus			Ej svar		
Pojkar	Flickor	Alla	Pojkar	Flickor	Alla	Pojkar	Flickor	Alla	Pojkar	Flickor	Alla
20 %	30 %	25 %	2 %	1 %	1 %	8 %	2 %	5 %	2 %	1 %	2 %

Källa: CAN:s nationella skolundersökning.

Gymnasiets år 2

Endast vitt snus			Endast brunt snus			Både vitt och brunt snus			Ej svar		
Pojkar	Flickor	Alla	Pojkar	Flickor	Alla	Pojkar	Flickor	Alla	Pojkar	Flickor	Alla
33 %	49 %	40 %	5 %	1 %	3 %	15 %	3 %	9 %	2 %	1 %	2 %

Källa: CAN:s nationella skolundersökning.

Andelen elever som använt lustgas någon gång, de senaste 12 månaderna respektive de senaste 30 dagarna

Årskurs 9. 2022–2024.

	Aldrig			Senaste 30 dagarna			Senaste 12 månaderna			Någon gång			Ej svar		
	Pojkar	Flickor	Alla	Pojkar	Flickor	Alla	Pojkar	Flickor	Alla	Pojkar	Flickor	Alla	Pojkar	Flickor	Alla
2022	94 %	94 %	93 %	1 %	1 %	1 %	4 %	4 %	4 %	6 %	6 %	6 %	1 %	1 %	1 %
2023	95 %	94 %	94 %	1 %	1 %	1 %	3 %	4 %	4 %	5 %	6 %	5 %	1 %	0 %	1 %
2024	96 %	95 %	95 %	0 %	0 %	1 %	2 %	2 %	2 %	4 %	4 %	4 %	1 %	1 %	1 %

Källa: CAN:s nationella skolundersökning.

Gymnasiets år 2. 2022–2024.

	Aldrig			Senaste 30 dagarna			Senaste 12 månaderna			Någon gång			Ej svar		
	Pojkar	Flickor	Alla	Pojkar	Flickor	Alla	Pojkar	Flickor	Alla	Pojkar	Flickor	Alla	Pojkar	Flickor	Alla
2022	83 %	82 %	83 %	4 %	5 %	5 %	13 %	15 %	14 %	16 %	18 %	17 %	0 %	0 %	0 %
2023	85 %	86 %	85 %	2 %	2 %	2 %	11 %	9 %	10 %	15 %	13 %	14 %	1 %	0 %	0 %
2024	91 %	92 %	91 %	1 %	1 %	1 %	5 %	4 %	5 %	8 %	8 %	8 %	1 %	1 %	1 %

Källa: CAN:s nationella skolundersökning.

Summering

- Alkohol – tydliga minskningar
- Narkotika – stabilt men de som använder använder oftare
- Allt mindre åldersskillnader i drickandet men inga vuxna fortfarande högst totalkonsumtion och mest bingedrickande och störst andel med riskabla alkoholvanor
- Narkotikaanvändning högst bland unga vuxna – också det mer regelbundna och framförallt bland unga män
- Vejping och vitt snut allt vanligare bland unga – problem?
- Ha koll på narkotikaläkemedlen!

Det var det hela!

-tack för att ni lyssnade

hakan.leifman@merkantik.se

hakan.leifman@ki.se